

УДК 61:615.1/.2:615.46:
620.2:339.142

ПРОСКОЧИЛО А.В., ДЕМ'ЯНЕНКО В.Г.,
ДЕМ'ЯНЕНКО Д.В., БРЕУСОВА С.В.
Національний фармацевтичний університет

ДО ПИТАННЯ ТОВАРОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ ПАКОВАНЬ ТОВАРІВ, ЩО ПРИДБАВАЮТЬСЯ ТА ПРОДАЮТЬСЯ АПТЕЧНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Робота виконана на кафедрі товарознавства НФаУ

Проведено товарознавчі дослідження пакувань товарів, що реалізуються в аптечних закладах. Узагальнено перелік товарознавчих вимог до функціональних обов'язків сучасного працівника сфери оптової та роздрібної реалізації. Підтверджено прикладами важливість використання провізорами товарознавчих навиків в процесі товароруху. Проаналізовано вимоги нормативної документації стосовно товарознавчого аналізу пакувань товарів, які можуть придбаватися та продаватися аптечними закладами.

Ключові слова: товарорух, товарознавчий аналіз, медичне та фармацевтичне товарознавство, пакування, готові лікарські засоби, вироби медичного призначення.

Проскочило А.В., Демьяненко В.Г., Демьяненко Д.В., Бреусова С.В. «К вопросу товароведческого анализа упаковок товаров, которые приобретаются и продаются аптечными учреждениями». Проведено товароведческие исследования упаковок товаров, реализуемых в аптечных учреждениях. Обобщен перечень товароведческих требований к функциональным обязанностям современного работника сферы оптовой и розничной реализации. Подтверждена примерами важность использования провизорами товароведческих навыков в процессе товародвижения. Проанализированы требования нормативной документации относительно товароведческого анализа упаковок товаров, которые могут приобретаться и продаваться аптечными учреждениями.

Ключевые слова: товародвижение, товароведческий анализ, медицинское и фармацевтическое товароведение, готовые лекарственные средства, изделия медицинского назначения.

Proskochylo A.V., Demyanenko V.G., Demyanenko D.V., Breusova S.V. "To the question of commodity science's analysis of packaging of goods, which can be bought and sold by pharmaceutical institutions". Had been conducted commodity science's research of packages of products, which can be sold in pharmacies. Had been generalized list of commodity science's requirements for functional responsibilities of the modern worker in wholesale and retail sale. Had been exemplified the importance of commodity expert skills in pharmacist's job during the

distribution. Had been analyzed the regulatory requirements regarding commodity science's analysis of packages of goods that can be bought and sold by drugstores.

Keywords: distribution, medical and pharmaceutical commodity science, finished drug products, the medical device

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Працівники фармацевтичної галузі, зокрема сфери оптової та роздрібною торгівлі, повинні керуватись чинними нормативними документами (НД) і нормативно-правовими актами (НПА), дотримання яких у свою чергу, робить можливим існування закладів, що здійснюють таку діяльність [1-5]. Сучасний вітчизняний персонал аптечних закладів, виконуючи свої посадові обов'язки забезпечує стабільне функціонування системи забезпечення населення необхідними споживчими товарами. Перелік таких товарів було затверджено відносно недавно [6]. Враховуючи те, що цей перелік досить широкий, нагальною проблемою постає питання спроможності працівників сфери його реалізації. Критично важливим моментом постає виконання провізором товарознавчих операцій з приймання, розподілення та зберігання товару до його реалізації.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.

Питаннями товарознавства медичних та фармацевтичних товарів на сьогодні займається невелика кількість науковців, про що свідчать наявні наукові публікації [7-12]. Крім того, існує ряд навчально-методичної літератури [13-16], яка використовується в навчальному процесі підготовки фахівців фармацевтичного профілю. Однак, вимоги щодо проведення товарознавчого аналізу персоналом закладів сфери оптової та роздрібною реалізації на сьогодні достатньо не окреслені. В той же час, важливість товарознавчих навиків у спеціалістів фармацевтичного профілю показана в роботах і посиланнях в них [17, 18].

Цілі статті.

Метою роботи було визначення рівня важливості проведення товарознавчих досліджень товарів, що реалізуються в аптечних закладах. Для вирішення поставленої задачі було проаналізовано вимоги НД та НПА стосовно товарознавчого аналізу паковань зареєстрованих в Україні лікарських препаратів (ЛП) певних фармако-терапевтичних груп, а також деяких груп виробів медичного призначення (ВМП). Також ціллю було узагальнення переліку товарознавчих вимог до функціональних обов'язків сучасного працівника сфери оптової та роздрібною реалізації на основі чинних НД та НПА.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Статтею 3 Конституції України визначено, що життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека людини визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Статтею 49 окреслюється, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Отже,

законодавчо визнано право громадян на отримання певних послуг у сфері охорони здоров'я.

Охорона здоров'я є прерогативою центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, а також Ради Національної Безпеки та Оборони України [19, 20]. Одним із секторів охорони здоров'я є фармацевтична галузь [21]. Практичну функцію організації фармацевтичної допомоги населенню виконує майже трьохсоттисячна спільнота висококваліфікованих фахівців, підготовлених у ВНЗ відповідного профілю.

Діяльність спеціалістів фармацевтичної галузі регламентована відповідними НПА [22]. На основі цього документу затверджуються посадові інструкції для відповідних професій. Розглянемо докладніше сутність кваліфікаційних вимог з точки зору медичного та фармацевтичного товарознавства.

Оскільки діяльність аптечних закладів оптової та роздрібною торгівлі підпорядковується відповідним НД та НПА [5], то безумовно здійснюється державний контроль за дотриманням цих вимог [4]. Необхідно зазначити, що в даний час проводиться гармонізація національних НД та НПА у відповідності з вимогами сучасності, а отже суб'єктам господарської діяльності, що займаються забезпеченням населення медичними та фармацевтичними товарами, необхідно пристосовуватись до цих змін. Однією із важливих відмінностей нової політики у сфері фармації є протоколювання, тобто документування всіх виробничих операцій пов'язаних з товарообігом. Для цього введено та буде введено в дію ряд Настанов з якості [23]. В той же час в Україні відсутні деталізовані інструкції з правил проведення приймання ЛП та ВМП аптечними установами. До того ж, з опублікуванням [6], на додаток до існуючих груп товарів, було додано ще цілий перелік інших, які раніше не реалізовувалися аптечними закладами, тому безперечним вимальовується необхідність інформування працівників практичної сфери останніми досягненнями науки та техніки з позицій медичного та фармацевтичного товарознавства.

Принципово важливі підходи щодо оцінювання якості товарів становлять інтерес для сучасної товарознавчої науки у зв'язку з важливістю груп медичних та фармацевтичних товарів в сфері охорони здоров'я. Деякими дослідниками пропонувалися методологічні підходи проведення товарознавчого аналізу певних груп ВМП, однак найбільш повним з нашого погляду є підхід, викладений у [15], тому для проведення досліджень, викладених у цій статті ми користувалися останнім джерелом, а також деякими НД та НПА. Особливості проведення товарознавчого аналізу медичних та фармацевтичних товарів залежать від їх класифікаційної приналежності [24].

Основним методом оцінювання якості товарів у медичному та фармацевтичному товарознавстві є органолептичний, тобто проведення певних операцій з об'єктом дослідження, за допомогою органів відчуття. Виокремлюючи певні характеристики товарів, які не потребують використання складних приладів, є можливість оцінити рівень якості кожної одиниці на

відповідність вимогам конкретної НД, для задоволення потреб споживачів. У даній роботі нами було зроблено спробу виявлення медичних та фармацевтичних товарів незадовільної якості, керуючись вказаними вище рекомендаціями. Також нами було проаналізовано розпорядження Держлікслужби [25] у період з 01.11.11 по 01.11.12, щодо призупинення обігу більш ніж трьох тисяч серій різних ЛП і лише незначної кількості партій ВМП.

У відповідності з чинним законодавством, до функціональних обов'язків аптечних працівників входить перевірка наявності неякісних ЛП за офіційними розпорядженнями Держлікслужби. Цей процес виконує важливу функцію, позаяк потенційний споживач може придбати неякісний товар, і якщо його вчасно не виявити та не вжити до нього заходів, згідно чинного законодавства, наслідки не можуть бути передбачені.

Використовуючи як один із об'єктів наших досліджень перелік серій ЛП із вищезазначених розпоряджень, було встановлено, що майже 65 відсотків усіх розпоряджень про заборону реалізації стосуються саме маркування та пакування, а отже показників які можуть бути оцінені органолептично. Перелік кількостей неякісних серій ЛП за лікарськими формами, заборонених до реалізації показано на Рис 1., з якого видно, що найбільше було заборонено найменувань твердих лікарських форм у вигляді таблеток, капсул, пастилок та ледяників та порошків –усього 425 різних найменувань, причому для деяких з них були заборонені усі серії. Цей показник вказує з однієї сторони на високий рівень системи державного контролю за обігом ЛП та ВМП, а з іншого – на не досить жорстку політику у напрямку відповідальності за фальсифікацію цих товарів [26]. У відповідності до [27, 28] усі лікарські форми повинні оцінюватись за показниками, вимірювання яких вимагає використання інструментальних методів аналізу, а отже наявності необхідного обладнання, та як наслідок додаткових витрат. У той же час [29] регламентує проводити додаткові випробування, щодо оцінювання якості лікарських форм за показниками, один із яких – зовнішній вигляд. Проте для оцінювання зовнішнього вигляду лікарської форми необхідно порушити контроль цілості первинного розкриття, що робить неможливим подальшу реалізацію такого товару.

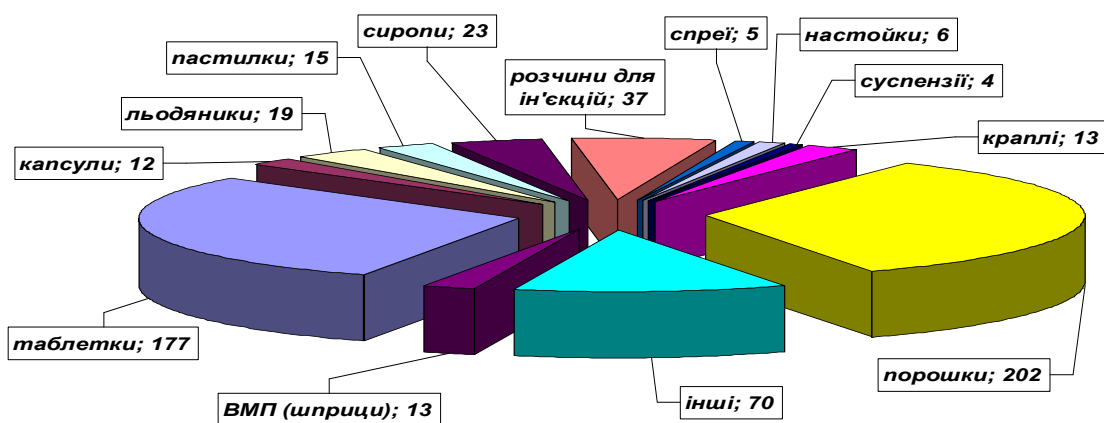

Рис. 1. Кількість заборонених найменувань ЛП у різних формах та ВМП у період з 01.11.11 по 01.11.12.

З огляду медичного та фармацевтичного товарознавства для раціонального упакування багатьох лікарських форм доцільно застосовувати первинну тару з контролем цілості первинного розкриття, з можливістю візуального контакту із її вмістом, яка потребує додатково поміщення її у вторинну тару із необхідними захисними властивостями. Це достатньо спрощує проведення візуального контролю лікарських форм, і в той же час не змінює товарного вигляду об'єкту що контролюється. На приклад, найпридатнішими видами тари для упакування таблетованих ЛП є блістер [30], причому з полімерною частиною, яка повинна бути прозорою, та пачка картонна [31].

При товарознавчому дослідженні асортименту товарів приватної харківської аптеки, було виявлено, що багато виробників з метою захисту продукції від підробок унеможливають проведення контролю якості медичних та фармацевтичних товарів без розкриття пакування. Деякі виробники застосовують для цієї мети голографічні об'єкти на пакуваннях, як спосіб захисту від фальсифікації, незважаючи на те що ЛП з 2011 року не входять до переліку, у зв'язку зі скасуванням [32]. Також в доступних джерелах нами не знайдено жодного НПА у сфері обігу ЛП, який би визначав легітимність нанесення голографічних захисних об'єктів. Інші виробники застосовують заклеювання клапанів пачок, що на сьогодні в Україні не ефективно, бо аптечні заклади можуть реалізовувати частину пакування товару за потребою споживача.

Перелік деяких найменувань продукції, товарознавчий аналіз якої провести не вдалося наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Перелік деяких ЛП, товарознавчий аналіз яких є ускладненим.

№ з/п	Назва ЛП, лікарська форма, дозування, кількість доз, пакування, виробник*	№ серії	Причина ускладнення проведення візуального контролю**
1	2	3	4
1	АНАЛЬГІН, таблетки по 0,5 г № 10 у блістерах, ВАТ "Лубнифарм", м. Лубни, Полтавська обл., Україна	230912	Відсутня можливість візуальної оцінки таблеток через непрозорість пакування, (полімерна частина блістера білого кольору).
2	ФАРМАДОЛ ® , таблетки № 10 у блістерах, ПАТ "Фармак", м. Київ, Україна	841111	Відсутня можливість візуальної оцінки таблеток через непрозорість пакування, (полімерна частина блістера

			червоно-оранжевого кольору), що унеможлиблює оцінити їхній зовнішній вигляд.
3	НО-ШПАЛГІН ® , таблетки № 12, по 6 таблеток на 2-х блістерах вкладених у картонну пачку, ХІНОЇН Завод Фармацевтичних та Хімічних Продуктів Прайвіт Ко. Лтд. (ХІНОЇН Прайвіт Ко. Лтд.), Угорщина.	0V009	Відсутня можливість візуальної оцінки таблеток через непрозорість пакування, (полімерна частина блістера сіро-сріблястого кольору), що унеможлиблює оцінити їхній зовнішній вигляд.
4	ТРИГАН-Д, таблетки № 10 у стрипах, Каділа Фармасьютікалз Лімітед, Індія	AM7552001	Відсутня можливість візуальної оцінки таблеток через непрозорість пакування, (стрип не прозорий), що унеможлиблює оцінити їхній зовнішній вигляд.
5	СПАЗГО, таблетки № 10 у блістерах, Фламінго Фармасьютікалс Лтд, Індія	4690M12/10	Відсутня можливість візуальної оцінки таблеток через непрозорість пакування, (полімерна частина блістера зеленого кольору),.
6	ФАРИНГОСЕПТ, льодяники пресовані по 10 мг № 20, по 10 таблеток на 2-х блістерах вкладених у картонну пачку,	04123618	Відсутня можливість візуальної оцінки таблеток через непрозорість пакування, (полімерна частина блістера

Продовження таблиці 1.

1	2	3	4
	КК Терапія АТ, Румунія		кремового кольору), що унеможлиблює оцінити їхній зовнішній вигляд.
7	НОМІГРЕН БОСНАЛЕК, таблетки, вкриті плівковою оболонкою № 10, у полімерному контейнері з контролем цілості первинного розкриття, вкладеним у пачку картонну, Босналек д.д., Боснія і Герцеговина	32621211	Відсутня можливість візуальної оцінки таблеток вкритих плівковою оболонкою, через непрозорість пакування, (полімерний контейнер білого кольору), що унеможлиблює оцінити їхній зовнішній вигляд.
8	ФЕСТАЛ ® , драже № 20, по 10 драже в 2-х стрипах, вкладених у картонну пачку, Авентіс Фарма Лімітед, Індія	3312068	Відсутня можливість візуальної оцінки драже, через непрозорість пакування, (стрип не прозорий), що унеможлиблює оцінити їхній зовнішній вигляд. Додатково на пачці наявні голографічні елементи.
9	ДОКТОР МОМ ® РОСЛИННІ ПАСТИЛКИ ВІД КАШЛЮ, пастилки для смоктання з ягідним смаком № 20, по 4 пастилки в 5-ти стрипах, вкладених у картонну пачку, Юнік Фармасьютикал Лабораторіз, Індія	KYD1016	Відсутня можливість візуальної оцінки пастилок, через непрозорість пакування, (стрип не прозорий), що унеможлиблює оцінити їхній зовнішній вигляд.
10	КЕТАНОВ, розчин для ін'єкцій, 30 мг/мл по 1 мл в ампулах № 10, Ранбаксі Лабораторіз Лімітед, Індія, КК Терапія АТ, Румунія	2379186	Відсутня можливість візуальної оцінки розчину для ін'єкцій, а також підрахунку кількості ампул, через непрозорість пакування, (пачка картонна заклеєна), що унеможлиблює оцінити

			їхній зовнішній вигляд та кількість. Крім того на вторинному пакуванні присутні штрихові коди різних «сімейств», причому один з яких що суперечить вимогам до нанесення таких позначок [33].
11	ЛІВОЛІН ФОРТЕ, капсули № 30, по 10 капсул в 3-х	20105А	Відсутня можливість візуальної оцінки капсул, через

Продовження таблиці 1.

1	2	3	4
	блістерах, вкладених у картонну пачку, Мега Лайфсайенсіз Лтд, Таїланд		непрозорість пачки, яка у свою чергу покрита термоусадною плівкою, що робить неможливим оцінювання їхнього зовнішнього вигляду.
Примітки: * - для комбінованих ЛП дозування не вказано. ** - без порушення цілості контролю першого розкриття.			

Нажаль рамки даної роботи не дозволяють навести повний перелік ЛП, зареєстрованих в Україні, однак навіть перелічені у табл. 1. факти дозволяють зробити висновок, що особи, відповідальні за приймання товарів, не завжди проводять візуальний контроль, бо він, враховуючи вище викладене є ускладненим, а подекуди навіть неможливий.

Станом на 2012 р в Україні зареєстровано близько 6 тис. ВМП різних класифікаційних угруповань [34]. Однак на сьогодні немає НПА, який би регламентував правила проведення їх товарознавчого аналізу з метою виявлення неякісних товарів. У свою чергу система підготовки провізора відстає в цьому аспекті, бо для вивчення ширшого асортименту товарів необхідно вносити зміни в навчальні плани і т.д. Без своєчасного засвоєння інформації про нові ВМП, спеціаліст практичної галузі не може повністю виконувати свої функціональні обов'язки із забезпечення населення якісними ЛП та ВМП.

Раніше нами було проведено товарознавчий аналіз бинтів марлевих медичних стерильних [35]. В роботі було встановлено, що проведення товарознавчого аналізу цієї групи ВМП дозволяє зробити оцінку рівня якості на відповідність чинної НД.

Дослідження проведені нами вказують на актуальність використання товарознавчих навиків для належного приймання товарів аптечними закладами оптової та роздрібної торгівлі. Отримані результати в належному вигляді будуть подані до Державної служби України з лікарських засобів у порядку визначеному чинним законодавством. Крім того отримані дані будуть використані для розробки методичних рекомендацій для фармацевтичних працівників по товарознавчому аналізу ЛП та ВМП.

Висновки.

Було визначено важливість проведення товарознавчих досліджень товарів, що реалізуються в аптечних закладах. Проаналізовано вимоги НД та НПА стосовно товарознавчого аналізу пакувань зареєстрованих в Україні лікарських препаратів (ЛП) певних фармако-терапевтичних груп, а також деяких груп виробів медичного призначення (ВМП). Окреслено перелік товарознавчих вимог до функціональних обов'язків сучасного працівника сфери оптової та роздрібної реалізації медичних та фармацевтичних товарів. Підтверджено прикладами важливість використання провізорами товарознавчих навиків в процесі товароруку. Проаналізовано вимоги

нормативної документації стосовно товарознавчого аналізу паковань товарів, які мають право придбавати та продавати аптечні заклади. Проведено товарознавчі дослідження паковань товарів, що реалізуються в аптечних закладах.

Література

1. Закон України «Про лікарські засоби» [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
3. Закон України «Про захист прав споживачів» [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1023-12>
4. Наказ Держлікинспекції МОЗ України №339 від 22.11.2010 «Про затвердження порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами» [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://www.diklz.gov.ua/document/nakaz-derzhlikinspektsiii-moz-ukraini-339-vid-22112010-pro-zatverdzhennya-poryadku-kontroly>
5. Наказ Держлікинспекції МОЗ № 340 від 21.09.2010 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової роздрібною торгівлі лікарськими засобами» [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://www.diklz.gov.ua/document/nakaz-derzhlikinspektsii-moz-340-pro-zatverdzhennya-litsenziinikh-umov-provadhennya-gospod>
6. Наказ МОЗ України від 06.07.2012 № 498 «Про затвердження Переліку товарів, які мають право придбавати та продавати аптечні заклади та їх структурні підрозділи» [Електрон. ресурс]. – Доступний з http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20120706_498.html
7. Sazonov P.L. Study of medical commodity science at pharmaceutical schools // Farmatsiia. - 1975, Nov-Dec; 24(6): 71-73.
8. Стрелков В.Н. Товароведческие функции в деятельности провизора / Стрелков В.Н. [и др.] // Фармация. – 1982. – №2. – С. 47-49.
- 9 Стрелков В.Н. Про споживацькі властивості фармацевтичних товарів / Стрелков В.Н. [та ін.] // Фармацевтичний журнал. – 1988. – №5. – С. 76-77.
10. Громовик Б. П. Принципы товароведческого анализа аппаратов для измерения артериального давления и фармацевтической опеки при их реализации Громовик Б. П., Ярмо Н. Б., Галайко Н. В. и др. // Провізор. – 2005. – Вип. 15 [Електрон. ресурс]. – Доступний з http://provisor.com.ua/archive/2005/N15/art_07.php?part_code=11&art_code=4824
11. Громовик Б.П. Перспективи викладання медичного і фармацевтичного товарознавства / Б. П. Громовик, І. Я. Городецька, Н. Б. Ярмо, О. М. Корнієнко // Медична освіта. - 2010. - № 1. -С. 45–48.
12. Громовик Б.П. Компетентнісний підхід до товарознавчої підготовки майбутніх провізорів / Б.П. Громовик, А.В. Горілик // Управління, економіка та

забезпечення якості в фармації. – 2011. – №1(15). – С.24-29.

13. Васнецова О.В. Медицинское и фармацевтическое товароведение: Учебник для студентов медицинских вузов, обучающихся по спец.: 040500 «Фармація», 040600 «Сестринское дело»; М-во образования и н.-М.: ГЭОТАР-Медиа, 2005. - 608 с.: рис., табл.

14. Фармацевтическое товароведение: учебное пособие для фармацевтических вузов и факультетов / В.Н. Стрелков. – 2-е изд., перераб. и доп. – Пятигорск: Пятигорская ГФА, 2008. – 380 с. : рис., табл.

15. Медичне та фармацевтичне товарознавство : практикум : навч. посіб. для студ. вищ. мед. (фармац.) навч. закл. IV рівня акредитації / В. Г. Дем'яненко, В. А. Афанасьєва, А. В. Проскочило, С. В. Бреусова ; за ред. проф. В. Г. Дем'яненка. - К. : Медицина, 2010. - 293 с. : іл., табл.

16. Медичне і фармацевтичне товарознавство: товари аптечного асортименту [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. фармац. навч. закл. і фармац. фак. вищ. мед. навч. закл. III-IV рівня акредитації / Б. П. Громовик, Н. Б. Ярмо, І. Я. Городецька [та ін.]; за ред. Б. П. Громовика. - Вінниця : Н. Кн., 2011. - 492 с. : іл., табл.

17. Проскочило А.В. Медичне та фармацевтичне товарознавство – питання якості медичних та фармацевтичних товарів / А.В. Проскочило, В.Г. Дем'яненко, Д.В. Дем'яненко, С.В. Бреусова // Товарознавчий вісник. – 2011. – Вип. 3. – С. 233-241.

18. Проскочило А.В. Товарознавчі дослідження маркування лікарських препаратів, як складової їх якості / А.В. Проскочило, В.Г. Дем'яненко, Д.В. Дем'яненко, С.В. Бреусова // Товарознавчий вісник. – 2012,- Вип. 5. – С. 168-177.

19. Указ Президента України від 13.04.2011 № 467/2011 «Про Положення про Міністерство охорони здоров'я України» [Електрон. ресурс]. – Доступний з http://www.moz.gov.ua/ua/portal/du_20110413_467.html

20. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» [Електрон. ресурс]. – Доступний з http://www.rnbo.gov.ua/content/zakon_rnbou.html

21. Алексєєв О.Г. Аналіз та співвідношення термінів «фармацевтична галузь» та «фармацевтична сфера» як об'єктів адміністративно-правової охорони / О. Г. Алексєєв // Адвокат. - 2010. - №8. - С. 39-42.

22. Наказ МОЗ України № 117 від 29.03.2002 «Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників» [Електрон. ресурс]. – Доступний з http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20020329_117.html

23. Барміна А. Регуляторна політика аптечного ринку: в пошуках ефективних галузевих рішень [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://www.apteka.ua/article/83854>

24. ДК 016:2010. Державний класифікатор продукції та послуг

25. Реєстр документів щодо якості ЛЗ [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://portal.diklz.gov.ua/PublicSite/QLA/DocList.aspx>

26. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг

фальсифікованих лікарських засобів» [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5065-17>

27. Наказ МОЗ України № 436 від 30.10.2001 Про затвердження Інструкції про порядок контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібною торгівлі [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0107-02>

28. Наказ МОЗ України № 584 від 16.12.2003 р. «Про затвердження Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах» [Електрон. ресурс]. – Доступний з http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20031216_584.html

29. Державна Фармакопея України / Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр». – 1-е вид. – Харків: РІРЕГ, 2001. – 556 с. Доповнення 1. – Харків: РІРЕГ. – 2004. – 520 с. Доповнення 2. – Харків: РІРЕГ. – 2008. – 608 с.

30. Edward J. Bauer Pharmaceutical Packaging Handbook. First Edition, Informa Healthcare USA, Inc. 2009.

31. ГОСТ 12303-80. Пачки из картона, бумаги и комбинированных материалов. Общие технические условия.

32. Постанова КМУ N 86 від 09.02.2011 р. «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України з питань захисту документів і товарів голографічними захисними елементами та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/86-2011-%D0%BF>

33. ДСТУ 3147-95. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Маркування об'єктів ідентифікації. Штрихкодіві позначки EAN. Вимоги до побудови.

34. Кількість зареєстрованих в Україні виробів медичного призначення збільшується [Електрон. ресурс]. – Доступний <http://www.apteka.ua/article/70717>

35. Проскочило А.В. Товарознавчі дослідження асортименту бинтів марлевих медичних / Проскочило А.В., Дем'яненко В.Г., Дем'яненко Д.В. // Актуальні питання створення нових лікарських засобів: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. студ. та мол. вчених (19-20 квітня 2012 р.). – Х.: НФаУ, 2012. – С. 645.